

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հերագրության թեման՝ Նորագույն տեղեկատվական
տեխնոլոգիաների ազդեցությունը և դերը սովորողի
հոգեբանական զարգացման գործում

Առարկան՝ Մաթեմատիկա

Հերագրող ուսուցիչ՝ Անահիտ Հակոբյան

Ուսումնական հաստատություն՝ ՀԱՀ վարժարան

Երևան 2023

Բովանդակություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

3

Գլուխ 1. Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ

- 1.1 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումը 19-21-րդ դարերում 5
- 1.2 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դրական և բացասական կողմերը 6

Գլուխ 2. Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառությունը կրթության մեջ և նրա ազդեցությունը սովորողի հոգեբանական զարգացման գործում

- 2.1 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառությունը դպրոցում 10
- 2.2 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ազդեցությունը և դերը սովորողի հոգեբանական զարգացման գործում 12

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

18

Օգտագործած գրականություն

20

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակակից մարդն ապրում է գիտելիքների մշտական թարմացման պայմաններում՝ ամեն օր ստանալով մեծ քանակությամբ տեղեկատվություն: Հեռուստատեսությունը, համացանցը, բջջային հավելվածները, տպագիր նյութերը, որոնք առաջարկում են հսկայական քանակությամբ տեղեկատվություն, պահանջում են դրա յուրացման նոր ուղիներ: Կրթության նպատակների սահմանման ավանդական մոտեցումը կենտրոնանում է գիտելիքների քանակի վրա, սակայն կրթության մակարդակը, հատկապես ժամանակակից պայմաններում, չի որոշվում գիտելիքների քանակով, հանրագիտարանային բնույթով: Կրթության մակարդակը որոշվում է սովորողի կարողունակություններով, որը հիմնված է առկա գիտելիքների հիման վրա տարբեր բարդության խնդիրներ լուծելու ունակությամբ: Ժամանակակից դպրոցը իր ջանքերը կենտրոնացնում է ոչ թե պատրաստի գիտելիքի փոխանցման, այլ գիտելիքի որոնման խթանման, այդ գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողությունների զարգացման վրա: Այսօր կրթության հիմնական խնդիրներն են ոչ միայն շրջանավարտին գիտելիքների հանրագիտարանային փաթեթով զինելը, այլ նրա մեջ ամբողջ կյանքում սովորելու, թիմում աշխատելու, փոխվելու և ինքնազարգացման կարողություն և ցանկություն ձևավորելը:

Չինական ժողովրդական իմաստությունը ասում է. «Ասա ինձ, ես կմոռանամ. ցույց տուր ինձ, և ես կհիշեմ, թող ես ինքնուրույն գործեմ, և ես կսովորեմ»: Ժամանակակից կրթությունն ուղղված է անհատի զարգացմանը, քաղաքացիական ինքնության ձևավորմանը:

Դասավանդման մեթոդիկական այժմ դժվարին շրջան է ապրում: Փոխվել են հանրակրթության նպատակները, մշակվում են նոր ուսումնական ծրագրեր, կրթության բովանդակությունն արտացոլելու նոր մոտեցումներ, կրթության նոր հայեցակարգեր, չափորոշիչներ, որոնք նկարագրում են ոչ միայն բովանդակությունը, այլև ուսումնառության արդյունքների պահանջները: Մեր օրերում գիտելիքի որակը որոշվում է նրանով, թե ինչ կարող է անել սովորողը դրա հետ: Հետևաբար բնական է, որ ժամանակը պահանջում է կրթության կազմակերպման ոչ ավանդական մեթոդների ու ձևերի կիրառում: Սակայն, ուսուցման տեխնոլոգիաների ներդրումը չի նշանակում, որ

դրանք փոխարինում են դասավանդման ավանդական մեթոդաբանությամբ: Տեխնոլոգիաներն օգտագործվում են ոչ թե դասավանդման մեթոդների փոխարեն, այլ դրանց հետ մեկտեղ, քանի որ դրանք առարկայական մեթոդաբանության բաղկացուցիչ մասն են:

Հետազոտական աշխատանքի **նպատակն է** ուսումնասիրել կրթության անբաժան մասը դարձած նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, հետազոտել դրանց դրական և բացասական կողմերը, ինչպես նաև պարզել դրանց ազդեցությունը սովորողների հոգեբանական զարգացման վրա:

Հետազոտության հիմնական **խնդիրն է**, պարզել, արդյոք հնարավոր է կրթության մեջ ներառել տեղեկատվական տեխնոլոգիաները՝ առանց բացասական ազդեցության:

Աշխատանքը կազմված է ներածությունից, տեսական մասից և եզրակացությունից: Վերջում բերված է նաև օգտագործված գրականության ցանկը:

Գլուխ 1. Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ

1.1 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումը 19-21-րդ դարերում

Հեռագիր. 19-րդ դարասկզբին Սամուել Մորզեի կողմից հեռագրի գյուտը հեղափոխեց հեռահար հաղորդակցությունը: Այն հնարավորություն տվեց կողավորված հաղորդագրությունների արագ փոխանցումը մեծ հեռավորությունների վրա՝ օգտագործելով էլեկտրական ազդանշաններ:

Հեռախոս. 1876 թվականին Ալեքսանդր Գրեհեմ Բելը ստեղծեց հեռախոսը՝ թույլ տալով ձայնային հաղորդակցություն էլեկտրական լարերի միջոցով: Այս գյուտը հիմք դրեց հեռահաղորդակցության ոլորտում հետագա առաջընթացի համար:

Ռադիո և հեռարձակում. 19-րդ դարի վերջին ռադիոյի գյուտը և դրա հետագա զարգացումը 20-րդ դարում հանգեցրին հեռարձակման հիմնադրմանը, որը հնարավորություն տվեց զանգվածային հաղորդակցության և զվարճանքի համար:

Անհատական համակարգիչներ. 1970-ական և 1980-ական թվականներին նկատվեց անհատական համակարգիչների աճ՝ Apple II-ի և IBM PC-ի նման սարքերի ներդրմամբ:

Համաշխարհային սարդոստայն. 20-րդ դարի վերջին Թիմ Բերնեյս-Լին հայտնագործեց Համաշխարհային սարդոստայնը՝ հիպերտեքստային փաստաթղթերի միջոցով համացանցում տեղեկատվության փոխանակման համակարգ:

Բջջային հեռախոսներ. 20-րդ դարի վերջում հայտնվեցին բջջային հեռախոսները՝ սկզբում որպես մեծ և թանկարժեք սարքեր, բայց ի վերջո վերածվեցին ավելի փոքր և ավելի մատչելի բջջային հեռախոսների:

Սմարթֆոններ և բջջային հավելվածներ. 2007 թվականին սմարթֆոնների ստեղծումը, օրինակ iPhone-ը, հեղափոխություն արեց բջջային տեխնոլոգիաների մեջ: Բջջային հավելվածները և սենսորային էկրանները փոխեցին մարդկանց տեղեկատվության և ծառայությունների հետ փոխազդեցության ձևը: Մեծ նշանակություն ձեռք բերեցին սոցիալական և մեդիա հարթակները, ինչպիսիք են Facebook-ը, Twitter-ը , YouTube-ը և այլն:

Ներկայումս մեծ զարգացում է ապրում արհեստական բանականություն (AI) և մեքենայական ուսուցումը: AI-ի և մեքենայական ուսուցման տեխնոլոգիաների առաջընթացը հանգեցրել է ավտոմատացման, տվյալների վերլուծության և կանխատեսող մոդելավորման տարբեր ոլորտներում:

Այս տեխնոլոգիական առաջընթացները վերափոխել են աշխարհը, հաղորդակցությունը, առևտուրը և առօրյա կյանքը՝ ստեղծելով արագ զարգացող թվային տիրույթ, որը շարունակում է ազդել հասարակության վրա իր բոլոր դրսևորումներով: 20-րդ և 21-րդ դարերը ականատես են եղել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների արագ և փոխակերպվող զարգացումների, որոնք հեղափոխել են մարդու կյանքի բոլոր ոլորտները: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները անցել են էվոլյուցիոն լուրջ ճանապարհ՝ ժայռային արվեստից և ձեռագրերից մինչև գրքերի տպագրություն, ռադիոալիքների անլար փոխանցման միջոցներից և հեռուստատեսությանից մինչև համաշխարհային տեղեկատվական ցանցի հայտնագործում:

1.2 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դրական և բացասական կողմերը

Մարդու պատմական զարգացման մեջ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները հոգեբանական տեսանկյունից կարող են դիտվել որպես նոր բարդ գործիք, որը միջնորդում է մարդու մտավոր գործունեությունը: Ուստի համակարգչի օգտագործումը ոչ միայն որակական թռիչք է, որն ազդում է խնդիրներին լուծում գտնելու տեխնոլոգիաների վրա, այլ նաև մարդու հոգեբանության փոփոխություն: Թե դա ինչպես կլինի, կախված է համակարգչից օգտվելու գործընթացի կազմակերպումից, դրա համար հոգեբանական պատրաստվածությունից: Ուսման մեջ նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման դրական կողմերից կարելի է առանձնացնել ստորև նշվածները.

Ներգրավվածություն և մոտիվացիա. ինտերակտիվ և խաղային ուսուցման հավելվածները կարող են մեծացնել ներգրավվածությունն ու մոտիվացիան սովորողների շրջանում: Անմիջական հետադարձ կապը, պարգևները և անհատական

ուսուցման ուղիները, որոնք տրամադրվում են այս տեխնոլոգիաներով, կարող են առաջացնել կատարման և բավարարվածության զգացում, ինչը կհանգեցնի ինքնագնահատականի բարձրացման և ուսման նկատմամբ դրական վերաբերմունքի:

Անհատական ուսուցում և հարմարեցում. Ներառական ուսուցման տեխնոլոգիաները օգտագործում են ալգորիթմներ՝ կրթական բովանդակությունը սովորողների անհատական կարիքներին և ուսուցման ոճերին հարմարեցնելու համար: Այս անհատականացված մոտեցումը կարող է բարձրացնել սովորողների ուսման արդյունավետությունը, քանի որ նրանք զգում են իրենց տեմպերին և նախասիրություններին համապատասխան ուսումնական ծրագիր, նվազում է հիասթափության և անհանգստության զգացումը:

Քննադատական մտածողություն և խնդիրների լուծում. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները ապահովում են հսկայական քանակությամբ տեղեկատվության և ռեսուրսների հասանելիություն: Սովորողները կարող են զարգացնել քննադատական մտածողության հմտություններ, երբ նրանք կողմնորոշվում, գնահատում և ընտրում են տեղեկատվություն տարբեր աղբյուրներից: Բարդ խնդիրների վերլուծությունը, առցանց համագործակցությունը հասակակիցների հետ և լուծումներ ստեղծելու համար թվային գործիքների օգտագործումը նպաստում են ճանաչողական աճին:

Համագործակցություն և սոցիալական հմտություններ. Հեռավար ուսուցման միջավայրերը և համագործակցային գործիքները խթանում են հաղորդակցությունը և համագործակցությունը տարբեր ծագման և աշխարհի տարբեր ծայրերում ապրող սովորողների միջև: Այս փոխազդեցությունը կարող է բարձրացնել սոցիալական հմտությունները, կարեկցանքը և մշակութային իրազեկությունը, երբ սովորողները ներգրավվում են քննարկումների մեջ, կիսվում են գաղափարներով և աշխատում են խմբային նախագծերի վրա:

Թվային գրագիտություն և ճանաչողական կարողություններ. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների իմացությունը սովորողներից պահանջում է զարգացնել թվային գրագիտության հմտություններ, ներառյալ տեղեկատվության որոնումը, գնահատումը և առցանց ռեսուրսների պատասխանատու օգտագործումը:

Անհանգստության և սթրեսի կառավարում. Տեխնոլոգիաների օգնությամբ ուսուցման որոշ գործիքներ ներառում են թուլացման տեխնիկա, գիտակցության վարժություններ և սթրեսը նվազեցնելու գործողություններ: Այս հատկանիշները կարող են օգնել սովորողներին կառավարել անհանգստության և սթրեսի մակարդակը՝ խթանելով հուզական բարեկեցությունը և ուսման նկատմամբ դրական վերաբերմունքը:

Հետադարձ կապ. Թվային ուսուցման հարթակներից ստացվող արագ արձագանքները օգնում են սովորողներին հասկանալ իրենց ուժեղ կողմերն ու գիտելիքի բարելավման ուղիները: Այս շարունակական հետադարձ կապը կարող է զարգացնել սովորողի աճը, այսինքն սովորողները ընդունում են մարտահրավերները և սխալները դիտարկում որպես աճի հնարավորություն:

Այնուամենայնիվ, կարևոր է նշել, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ազդեցությունը սովորողի հոգեբանական զարգացման վրա համընդհանուր դրական չէ և կարող է տարբեր լինել՝ ելնելով այնպիսի գործոններից, ինչպիսիք են բովանդակության որակը, էկրանի մոտ ժամանակի քանակությունը և սովորողների միջև անհատական տարբերությունները: Հետևաբար անհրաժեշտ է նշել նաև հնարավոր բացասական ազդեցությունների մասին.

Թվային շեղումներ. Տեխնոլոգիաների չարաշահումը կամ մշտական կապը կարող է հանգեցնել շեղումների, ուշադրության կենտրոնացման և ուշադրության նվազման, ինչը կարող է ազդել սովորողների՝ կենտրոնանալու և ուսումնական նյութերի հետ խորը ներգրավվելու ունակության վրա: «Journal of Applied Developmental Psychology» ամսագրում հրապարակված հետազոտությունը բացասական հարաբերակցություն է հայտնաբերել բազմաբնույթ առաջադրանքների և ակադեմիական կատարողականության միջև:

Մեկուսացում և սոցիալական հմտություններ. Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ տեխնոլոգիաների անընդհատ օգտագործումը կարող է հանգեցնել սոցիալական մեկուսացման՝ նվազեցնելով դեմ առ դեմ շփումները և խոչընդոտելով ուժեղ սոցիալական հմտությունների զարգացմանը: «Journal of Adolescence» ամսագրում կատարված ուսումնասիրությունը ընդգծեց կապը սոցիալական ցանցերի բարձր օգտագործման և մենակության զգացողության աճի միջև:

Տեղեկատվության գերբեռնվածություն. առցանց հասանելի տեղեկատվության մեծ ծավալը կարող է ճնշող լինել, ինչը պատճառ է դառնում տեղեկատվության զտման, խորաթափանցության և գնահատման դեմ պայքարելու:

Նվազեցված ֆիզիկական ակտիվություն. Էկրանի մոտ երկար մնալը կարող է նպաստել նստակյաց վարքագծին, ինչը կարող է հետևանքներ ունենալ սովորողների ֆիզիկական առողջության և ընդհանուր բարեկեցության վրա:

Հոգեկան առողջության հետ կապված մտահոգություններ. Տեխնոլոգիաների չափից ավելի օգտագործումը կապված է հոգեկան առողջության այնպիսի խնդիրների հետ, ինչպիսիք են անհանգստությունը և դեպրեսիան, հատկապես դեռահասների շրջանում: «JAMA Pediatrics»-ում հրապարակված հետազոտությունը ցույց է տվել, որ դեռահասների մոտ սոցիալական ցանցերի բարձր օգտագործման և դեպրեսիվ ախտանիշների միջև զգալի կապ կա:

Գաղտնիության և կիբերանվտանգության մտահոգություններ. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հետ աշխատանքը սովորողների մոտ կարող է բերել գաղտնիության հնարավոր խախտումների, տվյալների հավաքագրման և կիբերանվտանգության ռիսկերի, որոնք կարող են հանգեցնել խոցելիության կամ անվստահության զգացումների:

Կախվածություն. Կայացման և ինքնահաստատման համար առցանց հարթակների վրա հենվելը կարող է ազդել սովորողների ինքնագնահատականի և ինքնարժեքի վրա՝ հանգեցնելով անբավարարության զգացումների՝ առցանց շփումների բացակայության դեպքում:

Ամփոփելով՝ կարող ենք փաստել, որ նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարևոր դեր են խաղում սովորողների հոգեբանական զարգացման մեջ՝ առաջարկելով գրավիչ և անհատականացված ուսուցման փորձառություններ, զարգացնելով քննադատական մտածողության հմտությունները և հեշտացնելով համագործակցությունը: Այնուամենայնիվ, կարևոր է հավասարակշռություն հաստատել տեխնոլոգիաների օգտագործման և զարգացման այլ ոլորտների միջև՝ նվազեցնելու հնարավոր բացասական ազդեցությունները ուշադրության, սոցիալական հմտությունների և բարեկեցության վրա:

Գլուխ 2. Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառությունը կրթության մեջ

2.1 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաները դպրոցում

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների օգտագործումը կրթության մեջ սկսեց լայն տարածում գտնել 20-րդ դարի կեսերին, թեև կրթական տեխնոլոգիաների վաղ ձևերը ի հայտ են եկել ավելի շուտ : 1900-ականների սկզբին ուսումնական ֆիլմերը, ֆիլմերի ժապավենները և սլայդները սկսեցին օգտագործվել որպես տեսողական օգնություն դասարաններում: 1950-1960-ական թվականներին համակարգիչները ներմուծվեցին կրթության մեջ՝ որպես ուսուցման գործիք: 1970-1980-ական թվականներին ի հայտ եկան անհատական համակարգիչները և կրթական ծրագրային ապահովումը նշանակալի զարգացում ապրեց: Oregon Trail-ի և Logo-ի նման ծրագրերը ուսանողներին ծանոթացնում էին ինտերակտիվ ուսուցման փորձի հետ: Դրանից մոտ տասն տարի անց դպրոցները սկսեցին օգտագործել համակարգչային լաբորատորիաներ և տարբեր առարկաների կրթական ծրագրեր: Հետագայում համացանցի առաջացումը հանգեցրեց առցանց ռեսուրսների և հաղորդակցման գործիքների ինտեգրմանը կրթության մեջ: Ներկայացվեցին ուսուցման կառավարման համակարգեր, ինչպիսիք են Blackboard-ը և Moodle-ը: Իսկ արդեն 21-րդ դարը ականատես եղավ կրթության ոլորտում տեխնոլոգիաների արագ ընդլայնմանը: Դասասենյակներում սովորական դարձան նոութբուքերը, պլանշետները և ինտերակտիվ գրատախտակները: Օնլայն դասընթացները, զանգվածային բաց առցանց դասընթացները և վիրտուալ ուսուցման միջավայրերը ձեռք բերեցին ժողովրդականություն:

Վերջին տարիներին շարժական սարքերի և գերարագ ինտերնետի տարածման հետ մեկտեղ ավելի տարածված են դարձել կրթական հավելվածները, թվային դասագրքերը և անհատականացված ուսուցման հարթակները: Վիրտուալ իրականությունը և արհեստական ինտելեկտը նույնպես իրենց ճանապարհին են բացում դեպի կրթություն:

Կորոնավիրուսային համաճարակը (COVID-19) նույնպես խորը և աննախադեպ ազդեցություն ունեցավ կրթական աշխարհի վրա՝ հանգեցնելով զգալի փոփոխությունների ուսուցման մատուցման, հասանելիության և փորձի մեջ:

Դպրոցների և ուսումնական հաստատությունների փակումը ստիպեց հանկարծակի և համատարած անցում կատարել հեռավար ուսուցման: Առցանց հարթակները, վիդեոկոնֆերանսները և թվային գործիքները կարևոր դարձան դասեր անցկացնելու և կրթական շարունակականությունը պահպանելու համար: Համաճարակը արագացրեց տեխնոլոգիաների ընդունումը կրթության մեջ: Դպրոցներն ու մանկավարժները ստիպված էին արագ հարմարվել վիրտուալ դասասենյակներին, առցանց գնահատումներին և թվային ռեսուրսներին՝ հիմնովին վերափոխելով դասավանդման ավանդական մեթոդները: Շատ ուսումնական հաստատություններ ընդունեցին հիբրիդային ուսուցման մոդելներ՝ համատեղելով անհատական և առցանց ուսուցումը: Մանկավարժները ստիպված եղան արագորեն հմտություններ ստանալ թվային գործիքների, առցանց ուսուցման մեթոդների և նոր տեխնոլոգիաների օգտագործման մեջ: Իրենց կարևորությունը կորցրեցին գնահատման ավանդական մեթոդները, ինչպիսիք են ստուգողական կամ ամփոփիչ գրավոր աշխատանքները: Դպրոցները և համալսարանները պետք է նորամուծություններ կատարեին, ստեղծեին գնահատման այլընտրանքային ձևեր, ներառյալ առցանց քննությունները, և նախագծերի վրա հիմնված գնահատումները: Համաճարակի հետևանքով առաջացած խափանումը խթանեց կրթության ապագայի վերաբերյալ քննարկումները: Հարցեր ծագեցին տեխնոլոգիաների դերի, անհատական ուսուցման արժեքի և ավելի ճկուն և հարմարվող կրթական համակարգերի անհրաժեշտության վերաբերյալ: Համաճարակը ընդգծեց շարունակական ուսուցման կարևորությունը ավանդական դպրոցական միջավայրերից դուրս: Մեծահասակները դիմեցին առցանց դասընթացներին և հարթակներին՝ հմտությունների բարձրացման և վերապատրաստման համար, քանի որ տնտեսական պայմանները փոխվեցին:

Համաճարակը արագացրեց քննարկումները կրթությունը ապագա աշխատուժի համար անհրաժեշտ հմտություններին համապատասխանեցնելու վերաբերյալ: Այն, կարելի է ասել, ծառայեց որպես կրթության վերափմաստավորման կատալիզատոր, ընդգծեց ճկունության և նորարարության կարևորությունը անսպասելի

մարտահրավերների դեպքում, դրդեց մանկավարժներին, հաստատություններին և քաղաքականություն մշակողներին վերանայել կրթական համակարգերը և ուսումնասիրել ուսուցման նոր հնարավորություններ:

2.2 Նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ազդեցությունը և դերը սովորողի հոգեբանական զարգացման գործում

Վերջին տարիների տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների բուռն զարգացումը և դրանց տարածումը մարդկային կյանքի բոլոր ոլորտներում առաջացրեց կրթական համակարգում կրթական գործընթացի նոր մոդելի ստեղծման և ժամանակակից հասարակության կարիքները բավարարող կրթական միջավայրի ստեղծման խնդիրը, որը կարող է լուծվել տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ներդրմամբ և ակտիվ կիրառմամբ:

Ուստի չափազանց կարևոր է տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ոլորտում ուսուցիչների պրոֆեսիոնալ և կոմպետենտ լինելը: Կրթության զարգացման այս գործիքները գրագետ ու անվտանգ օգտագործելը և սովորողին ճիշտ մատուցելը այսօր ուսուցիչների հիմնական խնդիրներից մեկն է դարձել:

Երեխան իր ժամանակի զավակն է: Այդպես է եղել նախկինում, այդպես է հիմա, և այդպես է լինելու միշտ: Երեխայի զարգացման օրենքները միշտ իրականացվում են (կամ չեն իրականացվում) կրթության կոնկրետ պայմաններում և սերտորեն կապված են ծնողների վերաբերմունքի և պատկերացումների հետ: Վերջերս մեզ շրջապատող աշխարհը և, հետևաբար, ծնողների վերաբերմունքը շատ առումներով կտրուկ փոխվել են: Այս փոփոխությունները բնականաբար իրենց ազդեցությունն են թողնում դպրոցական երեխայի հոգեբանության վրա:

Մարդու զարգացումը տեղի է ունենում նրա գործունեության ընթացքում, ընդ որում, գործունեությունը ոչ միայն վարք է (այն, ինչ մարդը անում է իր ձեռքերով և ոտքերով), այլ նաև գաղափարներ, ցանկություններ, փորձ, որոնք կապված են ինչ-որ առարկայի հետ: Ստեղծելով ցանկացած առարկա (նյութական կամ իդեալ) մարդը «օբյեկտիվացնում է» իր «ես»-ը, ինքն իրեն սահմանում, իր տեղը գտնում աշխարհում:

Մարդու բոլոր կարողությունները և նրա անհատականությունը ոչ միայն դրսևորվում են, այլև ձևավորվում են նրա գործունեության մեջ:

Այստեղ մենք բախվում ենք ժամանակակից երեխաների դաստիարակության մեկ այլ հատկանիշի՝ դա ծնողների զբաղվածության ավելացումն է: Վերջերս, բոլորիս հայտնի սոցիալական և տնտեսական պատճառներով, աշխատանքը սկսել է խլել ծնողների գրեթե ողջ ժամանակը և ջանքերը: Երեխաներին խնամելու, դաստիարակելու և կրթելու համար ժամանակ չկա՝ ոչ միայն ծնողների, այլ նաև տատիկ-պապիկների համար, որոնք, որպես կանոն, նույնպես շատ են աշխատում: Որոշ տեղեկությունների համաձայն՝ միջինում ծնողներն իրենց երեխաների հետ ծախսում են օրական 2-3 ժամից ոչ ավելի: Նրանց խնդիրներով, աշխատանքով, զբաղվածությունը, փող հայթայթելու անհրաժեշտությունը խլում է ամբողջ ժամանակն ու վերջին ուժերը: Մեծերն ապրում են իրենց կյանքով, իսկ երեխաները՝ իրենցով: Այս ամենը բերում է երեխաների ու մեծերի օտարացման, մի տեսակ խզման ու փոխադարձ հետաքրքրության պակասի: Եվ այստեղ խոսքը ոչ միայն ծնողների հոգնածության մեջ է, այլև երեխայի կյանքից նրանց մեկուսացման և դրա մեջ չներառվելու ցանկության մասին: Այսօրվա երիտասարդ ծնողներից շատերը դժվարանում են պատկերացնել, թե ինչ անել իրենց երեխայի հետ: Նրանք չգիտեն, թե ինչ խաղեր են խաղում իրենց երեխաները, ինչ են մտածում, ինչպես են ընկալում իրենց շրջապատող աշխարհը: Երեխաների և ծնողների համատեղ խաղը կամ միասին անցկացրած հետաքրքիր ժամանցը այսօր արդեն զարմանալի և քիչ հանդիպող մի բան է:

Երեխային շրջապատող առարկաները ուղղակիորեն չեն ազդում նրա վրա և չեն առաջացնում զգացմունքներ կամ ցանկություններ: Երեխան իրերի ներքին, մշակութային էությունը բացահայտում է միայն մեծահասակի հետ միասին՝ շնորհիվ այն բանի, որ մեծը երկխոսության մեջ է մտնում նրա հետ, հարմարեցնում նրան աշխարհի մարդկային ընկալմանը և այս աշխարհը դարձնում հուզիչ, իմաստավից, խրախուսելով նրա սեփական գործունեությունը: Մեծահասակի աջակցությամբ և օգնությամբ փոքրիկն ինքը սկսում է իրեն փորձել տարբեր գործողությունների մեջ և զգալ իր կարողությունները, իր «ես»-ը: Ոչ մի տեխնիկական միջոց, ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիա, նույնիսկ ամենակատարյալ և երեխաների համար

հարմարեցված , չեն կարող փոխարինել կենդանի մարդուն, չեն կարող բացահայտել շրջապատող իրերի մշակութային նշանակությունը:

Այսօրվա երեխաներն ապրում են բոլորովին այլ, փոխված աշխարհում: Ծնողներին թվում է, որ իրենց երեխաներին պետք է հնարավորինս շուտ ծանոթացնել հասուն տարիքին և տեխնոլոգիական առաջընթացին: Բայց դա այդպես չէ: Երեխայի հիմնական իրավունքը մանկության, բոլոր տարիքային շրջանների լիարժեք կյանքի իրավունքն է: Ազատվելով երեխայի հետ անհարկի և հոգնեցուցիչ գործերից՝ մեծերը խլում են նրանից այդ իրավունքը և խախտում երեխայի հոգեկանի զարգացման հիմնական օրենքը, ըստ որի՝ երեխայի ներաշխարհի ձևավորումը տեղի է ունենում մեծահասակի հետ համատեղ կյանքում: Երեխայի բոլոր բարձր մտավոր գործառույթները՝ նրա հետաքրքրությունները, փորձառությունները, գաղափարները, պատկերները, ձևավորվում են և ի սկզբանե գոյություն ունեն ոչ թե հենց երեխայի ներսում, այլ մեծահասակի հետ նրա հաղորդակցության մեջ:

Մեկ այլ ժամանակակից գործիք, որը հեշտացնում է ծնողական խնամքը վերջին տարիներին, դարձել է էկրանը: Համակարգիչը, հեռուստացույցը, սմարթֆոնը հաստատապես ներառված են շատ երեխաների կյանքում՝ սկսած կյանքի առաջին տարիներից: Որոշ ընտանիքներում հենց երեխան սովորում է նստել, նրան դնում են էկրանի առաջ: Գլխավոր էկրանն ավելի ու ավելի է փոխարինում տատիկի հեքիաթներին, մոր օրորոցայիններին, հոր հետ խոսակցություններին: Էկրանը դառնում է երեխայի գլխավոր «դաստիարակը»:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի տվյալներով՝ 3-5 տարեկան ժամանակակից երեխաների 93%-ը էկրանին նայում է շաբաթական 28 ժամ, այսինքն. օրական մոտ 4 ժամ, ինչը զգալիորեն գերազանցում է մեծահասակների հետ շփվելու ժամանակը : Այնուամենայնիվ, այս անվտանգ գործունեությունը հղի է լուրջ վտանգներով և կարող է հանգեցնել շատ տխուր հետևանքների ոչ միայն երեխայի առողջության համար (արդեն շատ է խոսվել տեսողության խանգարման, շարժման պակասի և փչացած կեցվածքի մասին), այլ նաև նրա մտավոր զարգացման համար: Հեռուստատեսությունն ավելի ու ավելի է փոխարինում ընտանեկան շփումներին, գրքեր կարդալուն: Եթե մեծահասակները կամ դեռահասները կարող են քննադատաբար գնահատել այն, ինչ ցուցադրվում է, նրանք կարող են փոխել ալիքը կամ պարզապես անջատել

հեռուստացույցը, ապա վաղ տարիքի երեխաները դիտում են այն ամենը, ինչ ցուցադրվում է: Ավելին, նրանք պարզապես չեն դիտում հեռուստատեսային արտադրանքը, նրանք կլանում և յուրացնում են այն:

Եվ մեծամասամբ այսպիսի պայմաններում մեծացած և դաստիարակված երեխան մտնում է դպրոց: Ծնողների մեծամասնությունը մեծ հույսեր է կապում դպրոցի հետ՝ իրենց երեխաների որակյալ կրթությունն ապահովելու հարցում, թեև կարևոր է գիտակցելը, որ կրթությունը համատեղ աշխատանք է, որին պիտի մասնակից լինի նաև ծնողը:

Կրթական համակարգի բարեփոխումները, կրթական գործընթացի նոր մոդելները ենթադրում են տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ակտիվ ներգրավում և կիրառում, հետևաբար ուսուցչի աշխատանքը բազմակի անգամ դժվարանում է :

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մտավոր հետևանքների խնդիրն առաջին անգամ դիտարկվել է Օ.Կ.Տիխոմիրովի կողմից և հետագայում մշակվել է իր գործընկերների աշխատություններում: Ըստ Օ.Կ. Տիխոմիրովի, տեղեկատվական տեխնոլոգիաները հոգեբանական գործիք են, քանի որ դրանք ազդում են այնպիսի հոգեբանական գործընթացների վրա, ինչպիսիք են հիշողությունը, երևակայությունը, մտածողությունը, ընկալումը, այսինքն. դրանք ազդում են ճանաչողական ոլորտի վրա: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ազդեցությունն այս գործընթացների վրա կարող է լինել ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական: Բացի այդ, կա հաղորդակցություն՝ միջնորդավորված տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով, և «հաղորդակցություն» հենց տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հետ

Թեև շատ են այն ուսումնասիրողները, ովքեր անհրաժեշտ են համարում երեխաների կողմից համակարգիչների օգտագործումն արգելելը, գիտնականների մեծ մասը կարծում է, որ նոր տեխնոլոգիաները կարող են կարևոր դեր խաղալ դպրոցական կրթության մեջ:

Մեծ Բրիտանիայից գիտնականները վերլուծել են 1991-2017 թվականներին բրիտանացի և ամերիկացի դեռահասների միջև սոցիալական մեդիայի օգտագործման, հեռուստացույց դիտելու և հոգեկան առողջության միջև կապը: Պարզվել է, որ այս տեխնոլոգիաների ազդեցությունը դեռահասների հոգեկան

առողջության վրա վերջին տարիներին առանձնապես չի փոխվել: Հետազոտությունը հրապարակված է Clinical Psychological Science ամսագրում:

Շատ հետազոտողների հետաքրքրում է, թե ինչպես է ժամանակակից տեխնոլոգիան ազդում երեխաների վրա: Առայժմ քիչ իրական ապացույցներ կան հոգեկանի վրա դրանց բացասական ազդեցության մասին: Արժե նաև հիշել հասարակության և գիտնականների շրջանում տեխնոլոգիաների նկատմամբ վերաբերմունքի պատմությունը: Օրինակ, նախկինում ռադիոյի հայտնվելը մեղադրվում էր դեռահասների վրա բացասական ազդեցության համար: Համակարգչային խաղերի տարածման հետ ամբողջ ուշադրությունն ուղղվեց նրանց վրա. կարծում էին, որ դրանք դեռահասների մոտ ազդեցիկ են առաջացնում, թեև ժամանակի ընթացքում այդ ենթադրությունը մերժվեց: Ճիշտ արդյունքների համար կարևոր է երևույթի ուսումնասիրությունը տասնամյակներով:

Երբ հայտնվում է նոր տեխնոլոգիա, մոռացվում են նախորդ տեխնոլոգիաները, և դրանց ազդեցությունը երիտասարդների վրա ընդհանրապես հաշվի չի առնվում ապագայում: Ավանդաբար համարվում է, որ նոր տեխնոլոգիաները միշտ էլ ավելի բացասաբար են ազդում հոգեկանի վրա առաջընթացի պատճառով, մինչդեռ նման պնդումները միշտ չէ, որ հիմնված են օբյեկտիվ հետազոտության վրա: Նոր գյուտերը, ի հայտ գալով, նույնպես չեն կանգնում իրենց զարգացման մեջ: Դրա վառ օրինակը սոցիալական մեդիան է, որտեղ մարդիկ ամեն օր աշխատում են նոր բիզնես ռազմավարությունների վրա՝ ուշադրություն գրավելու և օգտատերերին պահելու համար: Մեծ պատկերը տեսնելու համար անհրաժեշտ է հետազոտություն, որն ընդգրկում է ինչպես հին, այնպես էլ նոր տեխնոլոգիաները տասնամյակների ընթացքում:

Բրիտանացի գիտնականները՝ Էնդրյու Կ. Պրոֆիթիլսկու գլխավորությամբ՝ Օքսֆորդի համալսարանից, ուսումնասիրել են դեռահասների հոգեկան առողջության և ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառման հարաբերությունները: Հետազոտությանը մասնակցել են 10-ից 15 տարեկան ավելի քան 430 հազար բրիտանացի և ամերիկացի դեռահասներ: Դեպրեսիան, հուզական վիճակը, ինքնասպանության հակումները և վարքը գնահատվել են հարցաթերթիկների միջոցով: Այնուհետև մասնակիցներին հարցրել են, թե որքան ժամանակ են նրանք

տրամադրում հեռուստացույց դիտելուն, ինչպես նաև համակարգչից և սմարթֆոնից օգտվելու համար: Տարբեր տարիներին նման հարցումներ են անցկացվել տարբեր երեխաների հետ՝ ժամանակային օրինաչափությունը պարզելու համար:

Հետազոտողները պարզել են, որ դեպրեսիայի կապը սոցիալական մեդիայի և հեռուստատեսության օգտագործման հետ ժամանակի ընթացքում թուլացել է, մինչդեռ զգացմունքային խնդիրների և սոցիալական մեդիայի միջև կապն ուժեղացել է: Այնուամենայնիվ, նրանք ժամանակի ընթացքում ոչ մի փոփոխություն չհայտնաբերեցին ինքնասպանության հակումների, վարքագծի և հեռուստատեսության և սոցիալական ցանցերի դիտման միջև:

Գիտնականները եզրակացրել են, որ տեխնոլոգիաների ազդեցությունը դեռահասների հոգեկան առողջության վրա վերջին տարիներին առանձնապես չի փոխվել: Սոցիալական ցանցերը համեմատաբար վերջերս են հայտնվել, ուստի նրանց երկարաժամկետ ազդեցությունը երեխաների վրա դեռ պետք է գնահատվի ապագայում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Տեխնոլոգիաները պետք է լրացնեն, ոչ թե փոխարինեն դասավանդման ավանդական մեթոդներին: Ուսուցիչը պետք է համոզված լինի, որ կիրառվող տեխնոլոգիան ինտեգրված է ուսումնական ծրագրին այնպես, որ բարելավում է ուսուցման արդյունքները և ներգրավում սովորողին կրթության մեջ:

Նորագույն տեխնոլոգիաները մեր օրերում անհրաժեշտ են, անհատական ուսուցման ոճերին և տեմպերին համապատասխանելու համար: Հարմարվողական ուսուցման հարթակները կարող են հարմարեցնել բովանդակությունը՝ հիմնվելով յուրաքանչյուր ուսանողի առաջընթացի վրա՝ ապահովելով ներառական կրթություն: Անհրաժեշտ է սահմանել էկրանի մոտ անցկացնելու ժամանակի ուղեցույցներ՝ տեխնոլոգիաների օգտագործման և այլ գործողությունների միջև առողջ հավասարակշռություն ապահովելու համար: Պետք է խրախուսել ընդմիջումները, ֆիզիկական ակտիվությունը և դեմ առ դեմ շփումները՝ ընդհանուր բարեկեցությունը խթանելու համար:

Շատ կարևոր է նաև ծնողի և ուսուցչի համագործակցությունը: Պետք է պահպանել բաց հաղորդակցությունը ծնողների, ուսուցիչների և աշակերտների միջև տեխնոլոգիաների օգտագործման վերաբերյալ: Պետք է տրամադրել ծնողներին ռեսուրսներ և ուղեցույց, թե ինչպես աջակցել իրենց երեխաներին տանը՝ նորագույն տեխնոլոգիաների օգտագործման ժամանակ:

Անհրաժեշտ է ճիշտ ընտրել կրթական հավելվածները և խաղերը, որոնք նախատեսված են ուսուցման և ճանաչողական հմտությունները զարգացնելու համար, խուսափելով այն հավելվածներից, որոնք կենտրոնանում են բացառապես զվարճանքի վրա՝ առանց կրթական արժեքի:

Շատ լավ կլինի, եթե ուսուցիչն օգտագործի բոլոր հնարավոր միջոցները՝ սովորողներին ժամանակին հետադարձ կապ և գնահատման տվյալներ տրամադրելու համար: Թվային գործիքները կարող են արագ պատկերացում տալ սովորողներին իրենց առաջընթացի վերաբերյալ՝ օգնելով նրանց հետևել իրենց աճին և շտկել թերությունները:

Ընդունելով այս ռազմավարությունները, ինչպես նաև օգտագործելով նոր տեխնոլոգիաների հնարավորությունները , մանկավարժները և ծնողները կարող են ստեղծել անվտանգ և աջակցող առցանց միջավայր, որը խթանում է ուսումնառությունը, ստեղծարարությունը և առողջ սոցիալական փոխհարաբերությունները՝ նվազագույնի հասցնելով հնարավոր ռիսկերն ու բացասական հետևանքները:

Օգտագործված գրականություն

Նալչաջյան Ա. Ա. «Հոգեբանության հիմունքներ»-Երևան 1997,

Մանտուլենկո Վ. «Մեդիակրթությունը ժամանակակից աշխարհում»,

Մեթոդ. ձեռնարկ «Դեռահասների առողջություն և զարգացում» Երևան 2014,

<https://www.sciencedirect.com/browse/journals-and-books?subject=computer-science>

<https://www.psychologicalscience.org/publications/clinical>

[https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2167702621994549:](https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2167702621994549)